

Radio-TV-monopolet

Bara några veckor efter valet fick Otto Nordenskiöld förlängt förordnande som chef för Sveriges Radio. Den korta notisen i tidningarna förvånade säkerligen många borgerliga väljare. Skulle inte regimskiftet komma att medföra någon förändring i Sveriges Radio-TV?

Svenska folket är hjärtligt trött på vänstervridningen i etermedia, trött på alla Sveriges Radios och TV:s snusförnuftiga tyckare som betraktar medborgarnas åsikter som triviala medan deras egna bärs upp av en högre medvetenhet. Den partipolitiska neutralitet, som nödortfigt iaktogs av Sveriges Radio under valrörelsen, har under höstmånaderna efterträts av en ny vänstervåg och i några fall av ostillständiga angrepp på den nya regeringen.

Nu finns det faktiskt möjligheter för regeringen att göra något åt Sveriges Radio – om bara viljan är god. Radionämnden kan aktiveras. Sveriges Radios styrelse kan också aktiveras, och man får hoppas att den nya personsammansättning, som styrelsen fick vid bolagsstämman den 2 december, kommer att leda till detta resultat. Otto Nordenskiölds förlängda förordnande, beviljat av den gamla s-märkta radiostyrelsen, räcker inte längre än till den 30 september 1978. Viktigast av allt: tio-årsavtalet med staten löper ut månadsskiftet juni/juli 1978. Det är då, när det nya avtalet skall skrivas, som regering och riksdag har sin stora chans att göra något åt Sveriges Radios nuvarande inriktning.

Det grundläggande felet med utformningen av Sveriges Radio är monopolet. Utan konkurrens i etern behöver programmakar-

na inte ta mycket hänsyn till tittarnas eller lyssnarnas reaktioner. Utan konkurrens blir intresset för uppdragsgivarnas intentioner måttligt. Sveriges Radio har kommit att bli något av en stat i staten, där de däri verksamma mera intresserar sig för det interna tyckandet och maktspelet än de uppmärksammar omvärlden. Med flera fria och inbördes konkurrerande programföretag skulle den självgodhet, som präglar så mycket av Sveriges Radios uppträdande, aldrig kunna upprätthållas.

Lösningen synes således enkel: släpp etern fri. Gör med etern detsamma som Sverige så länge och med sådan framgång gjort med det tryckta ordet, låt friheten råda. Slutatsen tyckes självklar, men ändå är det bara ett av Sveriges politiska partier som förordar denna politik, nämligen Moderata samlingspartiet. För de övriga borgerliga partierna, där särskilt folkpartiet hyser en med moderaterna någorlunda likartad syn på friheten i etern, har reklamfinansieringen blivit den stora stötestenen. Vi vill inte kommersialisera etern, har det hetat. De amerikanska TV-programmen med deras ofta återkommande reklaminslag har framhållits som avskräckande exempel.

Nu är reklamfinansiering ingen ovillkorlig förutsättning för större frihet i etern. Man kan tänka sig att med statliga pengar finansiera flera fristående programföretag. Organisationer och intressegrupper kan ges tillstånd att driva radiostationer och köpa tid i TV. I Holland tex tillämpas den senare modellen, även om reklam samtidigt hjälper till att finansiera den holländska TV:n via ett gemensamt ägt reklamföretag. Svårigheten

med ett rent statsfinansierat system är naturligtvis dels kostnaden och dels också om konkurrensen mellan programföretagen blir verklig och inte bara skenbar, när inga alternativa finansieringskällor finns med i bilden.

Den sittande radioutredningen, som har att lägga fram förslag om radio och TV:s framtida organisation inför det nya avtal som måste tecknas 1978, får enligt direktiven inte överväga frågan om reklam i radio och TV. På grund av den borgerliga splittningen i frågan lär inte heller några tilläggsdirektiv vara att vänta på den punkten. Detta tycks emellertid inte hindra de borgerliga ledamöterna i radioutredningen att fundera på relativt radikala grepp när det gäller att komma åt det nuvarande monopolets ensidighet. Enligt vad den moderate ledamoten riksdagsman Anders Björck avslöjade vid Moderata Ungdomsförbundets stämma i Ystad, övervägs för närvarande i utredningen en uppdelning av det nuvarande Sveriges Radio i flera självständiga programföretag. Självständigheten skulle kunna understrykas och befrämjas av att ett av TV-företagen förlades till tex Göteborg.

Självfallet ligger det något i de kommentarer som har följt på Anders Björcks avslöjanden, nämligen att en geografisk decentralisering inte garanterar en önskvärd självständighet. I dag är det inte lätt att se någon mera markant skillnad på ett TV 2-program som är producerat i Göteborg och ett som är producerat i Stockholm. Men ändå, i dag är

TV 1 och TV 2 två kanaler, båda lokaliserade till Stockholm, och inte självständiga företag i den mening som radioutredningen nu funderar över. Ett självständigt TV-företag, lokaliserat till Göteborg, med fasta medarbetare knutna till detta företag lär på sikt inte kunna undgå att lockas in i en hälsosam konkurrens med det företag som blir kvar i Stockholm. Journalister är inte mer än människor de också.

TV-tittarnas och radiolyssnarnas bästa hopp för att få sina önskemål tillgodosedda är kanske till slut inte radioutredningen utan det utbud av nya media, som så småningom kommer att göra slut på Sveriges Radio och TV:s grepp om den svenska marknaden. Satellit-TV kommer att göra det möjligt för allt flera svenska hem att ta in övriga nordiska länders TV-program. På något längre sikt kommer vi också att kunna avnjuta även tex engelsk och amerikansk TV. I framtiden, fast kanske fortare än vi i dag tror, hägrar också möjligheten att kunna använda vår TV-apparat som skivspelare, det vill säga köpa och spela de program vi själva vill. Den dagen är det definitivt slut med övertyckarnas makt. Lika väsentligt som det i dag är för den nya regeringen att tillse att något vettigt kommer ut av radioutredningen är det således att stoppa de socialdemokratiska försöken att skaffa statligt monopol på produktionen av videogram, de kommande TV-skivorna.